

Yhdysvaltain ulkosuhteiden ja turvallisuuspolitiikan uudet painotukset Donald Trumpin kaudella

Pekka Sivonen

Abstract

During the presidency of Donald J. Trump the United States has in many ways taken distance from the American security political tradition that has been dominant in the post-WWII period. Before the Trump administration the basic tenets of the U.S. foreign and security policies were the leadership of the free world in the name of alliance solidarity and global furthering of the democratic values. The Trump administration has emphasized “America first” -policy and American *nationalistic* interests. The administration perceives the world scene more in terms of a zero-sum game than its predecessors. On the level of *political values* the administration emphasizes also the themes of national pride and national reputation, on the level of *means* the themes of military power, national economic interests and tougher immigration policy. On the level of *political style and rhetoric* the administration has introduced its own standards, characterized in several cases by drama and unpredictability. However, the administration has not made any substantially new openings in its military strategy, nor has it shown any actual tendency of interventionist adventurism. Even the strengthening of the American military force is nothing exceptional, but fits well within the long national tradition. In any case, the personal characteristics of the president, together with the meagre foreign political experience of the administration, create constant political risks and unpredictability. These are very much present in the administration’s policies in the Middle East and the Korean peninsula.

Aluksi

Donald Trumpin presidenttikaudella Yhdysvallat on ottanut monessa suhteessa eroa siihen ulkosuhteiden ja turvallisuuspolitiikan traditioon, jota maa on noudattanut toisen maailmansodan jälkeisellä kaudella. Ennen Trumpin kautta

Yhdysvaltain julkilausuttuna lähtökohtana oli vapaan maailman johtajuus ennen kaikkea liittokuntasolidarisuuden ja demokraattisten arvojen maailmanlaajuisen edistämisen nimissä. Trumpin kaudella maa on siirtynyt korostamaan ahtaammin miellettyjen Yhdysvaltain omien etujen ajamista ja määrittelemään nämä taloudellisia etuja ja laskennallisen voiman aspekteja korostaen. Laajan liittolais- ja kumppanuuspolitiikan perustana olevia yhteisiä arvoja ja ideologisia tekijöitä on vastaavasti painettu vähemmälle. Kansainvälinen tapahtumanäyttämö määritellään nyt enemmän nollasummapelinä kuin aiemmin, jolloin korostettiin laajan yhteisen edunvalvonnan mukanaan tuomia globaalin mitta-kaavan synergiaetuja. Voimaa ja menestyksellisyyttä halutaan mitata aiempaa *nationalistisemmin* mittarein.

Arvojen määrittelemisen tasolla Trumpin hallinnon turvallisuuspolitiikassa ovat painottuneet ”Amerikka ensin” -linjausten lisäksi myös kansallisen kunnian ja kansallisen maineen teemat. *Keinojen käsittelymisen tasolla* ovat painottuneet kansallinen sotilaallinen voima, keinot kansallisten taloudellisten etujen suojaamiseksi ja maahanmuuttopolitiikka. Keskiössä on *kansallinen etu, ja sen ajaminen kansallisin keinoin*. Vastaavasti globaalien intressien tasolla määritetyt arvot ja keinot, kuten myös sopimusvaraiset kansainvälisen säätelyn hallintajärjestelyt eli regiimit (*regimes*), ovat vähäisemmässä asemassa. Turvallisuuspolitiikan tekemisen *tapaan* Trumpin presidenttikausi on tuonut uutta yllätyksellisyyttä, aiemmasta poikkeavaa retoriikkaa ja korostunutta personifioitumista presidentin henkilöön. Yhdysvaltain eurooppalaiseen liittolaissuhteisiin on tullut Trumpin hallinnon myötä uudenlaista kitkaa ja jännitteitä.

Liberaalin maailmanjärjestyksen perintö ja Trump

Toisen maailmansodan jälkeinen seitsemän vuosikymmenen kausi on ollut Yhdysvaltain johtamassa markkinatalousjärjestelmässä *liberaalin maailmanjärjestyksen* aikaa. Yhdysvallat on ollut tämän järjestyksen takaaja. Järjestyksen selkänajana on ollut Yhdysvaltain ja eurooppalaisten markkinatalousmaiden vahva asema, Yhdysvaltain johtamat liittokunnat, kuten myös vahvat kansainväliset taloudellisen ja poliittisen yhteistyön instituutiot. Yhdysvallat on tukenut tässä järjestyksessä eurooppalaista integraatiota, kansainvälistä talousyhteistyötä, Naton laajentamista neuvostoblokin murtuessa ja YK-johtoista neuvottelu- ja sopimusjärjestelmää. Yhdysvallat on tukenut monenkeskisiä sopimusjärjestelyitä ja kansainvälisiä organisaatioita kansainvälisen vakauttamisen ja ennakoitavuuden lisäämisen instrumentteina. Yhdysvallat on ajanut kansainvälisen kaupan esteiden vapauttamista ja edesauttanut muutenkin globalisaatiota: tavaravirtojen ja muiden transaktioiden, informaatiovirtojen ja

henkilöiden vapaan liikkuvuuden edistämistä. Yhdysvallat on tukenut kansainvälisiä tavoitteita demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamisesta. Yhdysvallat on tukenut taloudellisen kasvun edellytysten parantamista markkinatalousmaissa maailmanlaajuisesti, tietoisena siitä että menestys ei ole kansainvälinen nollasummapelejä vaan Yhdysvallat hyötyy itsekin kun muut hyötyvät. Yhdysvaltain kansainvälinen johtoasema tässä liberaalissa maailmanjärjestyksessä on ollut oleellinen niin kylmän sodan aikana kuin sen jälkeenkin, ja yhtä oleellista on ollut Yhdysvaltain valmius johtoaseman vaatimiin poliittisiin ja taloudellisiin panostuksiin.

Vahvistamalla ja laajentamalla liberaalia maailmanjärjestystä Yhdysvallat on samalla vahvistanut ja laajentanut omaa valta-asemaansa, omia arvojaan, omia poliittisia tavoitteitaan, poliittisia ja taloudellisia vakauden ja hyvinvoinnin levittämisen päämääriään. Tähän on liittynyt koko seitsemän vuosikymmenen jakson amerikkalainen poliittinen johtajuus: kustannuksia on kestetty, koska laajan vastuunkannon ja johtajuuden pitkäaikaiset hyödyt on nähty viime kädessä kustannuksia suurempina. Eikä tätä maailmanjärjestystä ole nähty sellaisena, jossa yhden voitto olisi toisen tappio: amerikkalainen johtajuus on perustunut käsitykseen yhteisen hyvän, yhteisten tavoitteiden, yhteisen kasvun ja yhteisen eteenpäinmenon mahdollisuudesta.

Ja sitten Donald J. Trump aloitti Yhdysvaltain presidenttinä tammikuussa 2017, ja toisti heti virkaanastujaispuheessaan kampanjansa teemana olleen halun ottaa etäisyyttä tuohon perintöön. Yhdysvaltain tuli määritellä etunsa kansalliselta pohjalta, ei johtamansa liberaalin maailmanjärjestyksen kokonaisuutena kautta. Siitä lähtien Trump on, kampanjalupauksilleen uskollisesti, muuttanut Yhdysvaltain ulkopoliittikan sisältöä, sen perustana ollutta arvopohjaa ja sen toteuttamisen tyyliä. Ja on tehnyt tämän kaiken niin perusteellisesti, että hänen presidenttikaudestaan on tullut täysin poikkeuksellinen. Pat Paterson luonnehtii Trumpin ulkopoliittisia lähtökohtia ”lihasten pullistelun nationalismiksi” (*muscular nationalism*), jonka ensisijaiset elementit ovat voimapolitiittinen realismi, taloudellinen protektionismi, militarismi, poliittinen ja taloudellinen nationalismi sekä poliittinen unilateralismi. Monenkeskisten organisaatioiden, liittosuhteiden, demokraattisten arvojen ja ihmisoikeuksien edistämisen painoarvoa amerikkalaisessa ulkopoliitikassa halutaan vähentää. (Paterson 2018, 39–52).

Patersonin luonnehdinnassa tuo ”militarismi” toki vaikuttaa liioittelulta. Mutta mitä tämä ”Amerikka ensin”, ”tehdään Amerikasta jälleen suuri” -politiikka merkitsee suhteessa tätä edeltäneeseen aikaan? Mitä tämä kaikki merkitsee Yhdysvaltain ulkopoliittikan, turvallisuuspolitiikan ja kansainvälisen turvallisuuden kannalta?

Esimerkiksi G. John Ikenberry (2017), Hal Brands (2017), Riccardo Alcaro (2018) ja John Peterson (2018) ovat käsitelleet Trumpin kauden ulkopoliittikkaa haasteena amerikkalaisjohtoisen liberaalin maailmanjärjestyksen jatkuvuudelle. Samalla Trumpin kausi on nähty laajemminkin haasteena amerikkalaiselle poliittiselle kulttuurille, irtiottona amerikkalaisen poliittisen tradition lähtökohdista tai suoranaisena demokratian kriisinä. Vertailukohtia on haettu Euroopassa levinneen uusoikeistolaisen populismin noususta ja sen mukanaan tuomasta epävakaudesta. Kysymys on siis paljolti muustakin kuin politiikan linjasta: on kyse myös politiikan tekemisen tavasta ja luottamuksesta demokratiaan, vakiintuneisiin vallankäyttötapoihin ja instituutioihin. Trump voitti presidentinvaalit perinteisen valtopoliittikan vastustamisen ja perusteellisen muutoksen lupaamisen populistisin teemoin. Trumpin toiminta presidenttinä muistuttaa hänen vaalikampanjaansa. Huolta Trumpin mukanaan tuomasta muutoksesta ovat lisänneet epäilykset hänen henkisestä epävakaudestaan. Trumpin presidenttikausi on voimakkaasti personifioitunut häneen ja hänen erikoisiin toimintamalleihinsa. Hänen reaktionsa tapahtumiin vaikuttavat usein vaistonvaraisilta ja impulsiivisilta. Vaihtamalla nopeaan tahtiin hallintonsa avainhenkilöstöä hän on ottanut politiikan johtamisen yhä tiukemmin käsiinsä, ja samalla tuota impulsiivisuutta tasapainottavat voimat ovat heikentyneet.

Liberaalissa maailmanjärjestyksessä Yhdysvaltain johtava asema on nojannut kansainvälisiin instituutioihin, normeihin ja sopimusvaraisuuteen. Liittolaissuhteet ovat olleet tämän verkoston ytimessä, mutta oleellinen osa kokonaisuutta ovat olleet myös ulkokehät. Tämä kaikki on luonut Yhdysvaltain ulkopoliittikkaan sellaista jatkuvuutta ja ennustettavuutta, jonka maan nykyisen hallinnon politiikka haastaa. Samalla tulevat haastetuiksi ne yhteistyövaraisuuden ja luottamuksen lähtökohdat, jotka ovat tästä kokonaisuudesta järjestyksen tehneet ja Yhdysvaltain johtoasemaa tukeneet. Trumpin hallinto pyrkii korvaamaan perinteisen yhteistyövaraisen poliittisen johtajuuden ”Amerikka ensin” -unilateralismilla, mikä on johtanut Naton roolin kyseenalaistamiseen, EU-skeptisyyteen, Brexitin kannattamiseen, tuontitullien asettamiseen ja uuteen ulkopoliittiseen häilyvyyteen. Se on johtanut Yhdysvallat kyseenalaistamaan monenkeskisten sopimusjärjestelyjen roolin kansainvälisen talouden vakauttajana, uhkien hillitsijänä ja ennakoitavuuden lisääjänä. Sotilaallisiin liittosuhteisiin Trumpin hallinto on hakenut uusia lähtökohdia korostamalla niiden vahvuuden riippuvan Yhdysvaltain liittolaisten valmiudesta korottaa sotilasmenojaan. Tältä pohjalta Yhdysvallat on kasvattanut jännitteitä suhteessa eurooppalaisiin Nato-liittolaisiinsa. Trumpin hallinto on rapauttanut G7-ryhmän toimintaa. Hallinto on nostanut Yhdysvaltain vanhoja liittolaisia vastaan suunnatun arvostelun uudelle tasolle.

Yhdysvaltain ulkoministeriön toimintaedellytyksiäkin on heikennetty henkilöstöä vähentämällä ja budjettia leikkaamalla. Kauppapoliittiset uudet avaukset ovat paitsi nostaneet tulleja, myös kyseenalaistaneet sopimusjärjestelyn Amerikan mantereella (NAFTA, *North American Free Trade Agreement*) ja johtaneet irtautumiseen sellaisesta Tyynenmeren alueella (TPP, *Trans-Pacific Partnership*). Lähi-idässä Trumpin hallinto ottaa uudella Israel-politiikallaan eroa entiseen sovittelijan rooliinsa Israelin ja palestiinalaishallinnon välisessä konfliktissa. Irtautuminen Iranin kanssa solmitusta monenkeskisestä Iranin ydinohjelman rajoitus sopimuksesta on rasite liittolaissuhteille ja riski Iranin kurissa pidolle. Liberaalin maailmanjärjestyksen arvojen puolustamisen läh-tökohtiin hallinto on ottanut etäisyyttä laskemalla demokratian edistämisen kansainvälisten tavoitteiden painoarvoa, vähättelemällä Vladimir Putinin dik-tatorisia pyrkimyksiä ja Venäjän Yhdysvaltojakin vastaan suuntaamia infor-maatio-operaatioita, irtautumalla Pariisin ilmastokeskustelusta ja kiristämällä maahanmuuttolinjallaan suhteita Meksikoon.

Jacksonilainen traditio?

Michael Clarke ja Anthony Ricketts argumentoivat artikkelissaan *Donald Trump and American Foreign Policy: The Return of the Jacksonian Tradition* (2017), miten Trumpin hallinnon ulkopoliittikka asemoituu ”jacksonilaiseen” Yhdysvaltain ulkopoliittiseen traditioon. Tässä he tukeutuvat Walter Russell Meadin (2000) tekemään luokitteluun neljästä amerikkalaisen ulkopoliittikan traditiosta: hamiltonilainen, jeffersonilainen, jacksonilainen ja wilsonilainen (tästä nelijaosta myös Paterson 2018, 10–14). Tässä amerikkalaisten valtiomies-ten mukaan nimetyssä luokittelussa hamiltonilainen traditio tavoittelee ”avoimien ovien” maailmaa, jeffersonilainen traditio asettaa Yhdysvaltain demo-kraattisen järjestelmän ylläpidon yli kaiken muun, jacksonilainen traditio nojaa populistisiin arvoihin ja Yhdysvaltain sotilaalliseen voimaan ja wilsonilainen traditio moraaliin periaatteisiin. Thomas Jeffersonin (1743–1826, Yhdysval-tain 3. presidentti ja yksi Yhdysvaltain perustajaisistä) ja Andrew Jacksonin (1767–1845, Yhdysvaltain 7. presidentti) mukaan nimetyt traditiot ottavat ulkopoliittikassa lähtökohdakseen Yhdysvaltain omien kansallisten hyveiden (*virtues*) edistämisen. Sen sijaan Alexander Hamiltonin (1757–1804, Yhdysval-tain 1. valtiovarainministeri ja yksi Yhdysvaltain perustajaisistä) ja Woodrow Wilsonin (1856–1924, Yhdysvaltain 28. presidentti) mukaan nimetyt traditiot tavoittelevat ulkopoliittikassa muun maailman kehittämistä kohti amerikkalais-ta ihannetta. Walter McDougall (1997) on kutsunut tätä kahtiajakoa historial-

liseksi kiistaksi siitä, tulisiko Yhdysvallat nähdä ”luvattuna maana” (*promised land*) vai ”ristiretkeläisvaltiona” (*crusader state*).

Clarcken ja Rickettsin mukaan Trumpin vaalikampanjaretoriikassa korostuivat jacksonilaiset populismin, individualismin, kunnian ja rohkeuden periaatteet. Yhdysvalloista ulkomaailmalle muodostuva kuva muodostuu tässä ajattelussa ratkaisevaksi maan ulkopoliittikan menestyksen kannalta, mikä korostaa kansallisen maineenhallinnan tärkeyttä. Jacksonilaisella koulukunnalla on pessimistinen käsitys Yhdysvaltain poliittisesta eliitistä, minkä vuoksi sen mukaan on vastustettava vallan kasaantumista keskushallinnon käsiin.

Jacksonilaisen perinteen mukaisesti Trump peräänkuulutti vaalikampanjassaan Yhdysvaltain ulkopoliittikkaan nationalistisia ja ”Amerikka ensin” -lähtökohtia, kun taas Hillary Clinton painotti globalistisia teemoja. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös Trumpin kritiikki Yhdysvaltain toisen maailmansodan jälkeisen ulkopoliittikan lähtökohtia, liberaalia maailmanjärjestystä ja sen amerikkalaista johtajuutta, vastaan. Trump kyllä korosti kampanjassaan Yhdysvaltain voiman (sotilaallisenkin) tärkeyttä, mutta ahtaammin määriteltyjen kansallisten etujen kannalta. Sama asettuminen hamiltonilais-wilsonilaista traditiota vastaan näkyi Trumpin asennoitumisessa liittolaispoliittikkaan ja alueellisiin turvallisuusinstituutioihin: hänen mukaansa Yhdysvaltain tulee ajaa omia kansallisia etujaan ja sälyttää vastuuta alueellisista ongelmista alueellisille toimijoille. Tämän mukaisesti Trumpin teemoina korostuivat Yhdysvaltain sitoumuspoliittikan rasitteet, liittolaisten liian vähäinen vastuunkanto ja tavoite maan nauttiman kansainvälisen kunnioituksen lisäämisestä amerikkalaisen voiman vahvistamisen kautta. Kansallisen kunnian ja Yhdysvaltain maineen teemat painottuivat. Nämä kampanjateemat ovat sittemmin säilyneet kantavina lähtökohtina myös Trumpin presidenttikauden ulkopoliittikassa. (Clarke & Ricketts 2017, 370-376; jacksonilaisesta perinteestä myös Mead 1999.)

Trumpin hallinnon kansallisen turvallisuusstrategian asiakirja

Yhdysvaltain hallinnon turvallisuuspoliittikan perusteet määritellään jokaisella presidenttikaudella, siis noin neljän vuoden välein, julkaistavassa kansallista turvallisuusstrategiaa esittelevässä niin sanotussa valkoisessa kirjassa *National Security Strategy of the United States of America*. Trumpin kaudella tämä perusasiakirja julkaistiin joulukuussa 2017 (White House 2017). Seuraavassa käydään ensin läpi niitä jatkuvuuden elementtejä, jotka Aaron Ettingerin (2017) analyysin mukaan leimasivat Trumpin kautta edeltäneitä kansallisen turvallisuusstrategian kuuttatoista laitosta Ronald Reaganin, George H. W. Bushin, Bill Clintonin, George W. Bushin ja Barack Obaman kausilla vuosina 1987–2015.

Sitten luodaan katsaus siihen tapaan, jolla Trumpin kaudella ilmestynyt laitos edustaa katkosta suhteessa näihin.

Ettingerin analyysin mukaan Yhdysvaltain kansallisen turvallisuuden strategia-asiakirjat edustivat vuosina 1987–2015 lähtökohdissaan jatkuvuutta etenkin niissä määriteltyjen yleisten ulkopoliittisten tavoitteiden osalta. Yhdysvaltain aktiivista maailmanpoliittista johtoasemaa, Yhdysvaltain voiman merkitystä, liittosuhteiden tärkeyttä, globaaleja turvallisuusintressejä, demokraattisten arvojen maailmanlaajuista edistämistä ja normipohjaisen kansainvälisen järjestyksen tavoitteita korostettiin. Toisin sanoen amerikkalaisen ulkopoliittikan teema liberaalin maailmanjärjestyksen puolustamisesta ja kehittämisestä tuli asiakirjoissa hyvin esiin, vaikka olosuhteiden muutos ja eri presidenttien omat painotukset toivat asiakirjoihin myös selkeitä eroja. Olihan kyseessä 28 vuoden ajanjakso, kylmän sodan loppuvaiheesta alkaen.

Edes 11.9.2001 Yhdysvaltain kohtaamien lentokoneterrori-iskujen jälkeen George W. Bushin julistama ”Bushin doktriini” ennaltaehkäisevistä iskuista ja uudesta terroriuhkakuvarasta ei kyseenalaistanut tätä jatkuvuuden teemaa. Ettinger siteeraa kansallisia turvallisuusdoktriineita niin ikään tutkinutta Lamont Coluccia: ”Bushin doktriinin ydin on paluu kaikkiin amerikkalaisen suurstrategian teemoihin (...) niitä vahvistaen” (Colucci 2012, 463; Ettinger 2017, 126).

Liberaalin maailmanjärjestyksen puolustaminen painottuu kaikkien viiden presidentin kansallisissa turvallisuusstrategioissa. Ettinger toteaa demokratian, vapauden ja markkinatalouden arvojen *vientipyrkimysten* olleen keskeisessä osassa Reaganin, George H.W. Bushin, Clintonin, George W. Bushin ja Obaman kausien kansallisissa turvallisuusstrategioissa. Ettinger pitää tätä luonnollisena, koska poliittisen ja taloudellisen vapauden, rauhanomaisten kansainvälisten suhteiden ja inhimillisen arvokkuuden (*dignity*) suojeleminen kuuluvat hänen mukaansa amerikkalaisen ulkopoliittikan pitkään jatkumoon. (Ettinger 2017, 125.)

Donald Trumpin kaudella julkistetussa kansallisen turvallisuuden strategiasa on aivan uusia painotuksia, jotka merkitsevät irtiottoa noiden kausien asiakirjojen henkeen. Unilateralismi, ”Amerikka ensin” -henki ja *nationalistisesti* määriteltyjen intressien vaaliminen nousevat keskiöön. Presidentin nimissä oleva esipuhe alkaa ”Amerikkalaiset valitsivat minut tekemään Amerikka jälleen suureksi. Lupasin että hallintoni laittaisi omien kansalaistemme turvallisuuden, edut ja hyvinvoinnin etusijalle. (...) Ensimmäisenä virkavuoteni olette todistaneet Amerikka ensin -ulkopoliittikkani toteuttamista” ja päättyy ”Ennen kaikkea palvelemme Amerikan kansaa ja kunnioitamme sen oikeutta hallitukseen joka asettaa ensimmäiseksi sen turvallisuuden, hyvinvoinnin ja edut. Tämä kansallinen turvallisuusstrategia laittaa Amerikan ensimmäiseksi” (White House 2017, II).

Trumpin hallinnon kansallinen turvallisuusstrategia on kirjaimellisesti ”Amerikka ensin” -asiakirja. Johdannon aluksi: ”Amerikan laittaminen ensimmäiseksi on hallintomme velvollisuus ja Yhdysvaltain johtajuuden perusta maailmassa”. Tämän jälkeen koko asiakirja nimetään ”Amerikka ensin -kansalliseksi turvallisuusstrategiaksi” (*An America First National Security Strategy*). Asiakirjan rakenne toistaa tätä teemaa. Yhdysvaltain turvallisuusstrategialle määritellään siinä neljä kantavaa pilaria (*pillar*), jotka on annettu otsikoiksi neljälle pääluvulle viidestä. Viides päälukuluku käsittelee Yhdysvalain kansallista strategiaa eri maanosissa. Seuraavassa nuo ”neljä pilaria”:

- I: ”Amerikan kansan, kotimaan, ja amerikkalaisen elämäntavan suojeleminen” (*Protect the American People, the Homeland, and the American Way of Life*). Tässä käsitellään rajaturvallisuutta ja maahanmuuttopolitiikkaa, terrorismiuhkia, rajat ylittävää rikollisuutta, kyberuhkia ja amerikkalaisen yhteiskunnan kriisinsietokykyä (resilienssiä)
- II: ”Amerikkalaisen vaurauden edistäminen” (*Promote American Prosperity*). Tässä käsitellään amerikkalaisen talouden, tutkimuksen ja teknologian elvyttämistä, kansalliseen turvallisuuteen liittyvää innovaatiokulttuuria ja amerikkalaisen energiatuotannon vahvistamista.
- III: ”Rauhan takaaminen voiman avulla” (*Preserve Peace through Strength*). Tässä käsitellään Yhdysvaltain kilpailullisia vahvuuksia, puolustustaloutta, ydiniskuvoimia, avaruuden hyödyntämistä, kyberiä, tiedustelua, diplomatiaa ja valtiomiestaidon merkitystä kansainvälisessä vallankäytössä.
- IV: ”Amerikan vaikutusvallan edistäminen” (*Advance American Influence*). Tässä käsitellään liittolaisten ja kumppaneiden kannustamista, monenkeskisten järjestelyiden hyödyntämistä ja amerikkalaisten arvojen kansainvälistä edistämistä.

Hallinto haluaa tässä asiakirjassa korostaa Trumpin kauden tuomaa muutosta. Yhdysvaltain tulee säilyttää kykynsä toimia kansallisesti, vailla globaalien riippuvuuksien pakkopaitaa. Kilpailullisen maailman katsotaan noudattavan nollasummapelin logiikkaa (Raik, Aaltola, Kallio & Pynnöniemi 2018, 15–22). Toteutetun turvallisuusstrategian tasolla tämä merkitsee hallinnon valmiutta irtautua monenkeskisistä sopimusjärjestelyistä itse johtamiensa uusien avausten hyväksi. Tavoitteena on myös uusi amerikkalainen *ratkaisuhakuinen* kriisijohtajuus. Hallinto ei tyydy edeltäjiltään perimiinsä *patoamispoliittisiin lähtökohtiin* suhteessa Iranin ydinohjelmaan tai Pohjois-Korean muodostamaan uhkaan, vaan haluaa hakea molemmissa suunnissa uutta amerikkalaisjohtoista ratkaisua. Halutaan välittää viesti sekä uusien läpimurtojen välttämättömyydestä että niiden kiireellisyydestä. Samalla panokset kovenevat, ja tämän myötä voivat kasvaa sekä mahdollisuudet että riskit. Samankaltainen ratkaisuhakuinen kriisijohtajuus on hallinnon tavoitteena myös kansainvälisissä taloussuhteissa ja maahanmuuttopolitiikassa.

Sotilaallisen voiman rooli Trumpin kaudella

Olen tähän saakka käsitellyt niitä piirteitä Trumpin presidenttikaudesta, jotka ovat edustaneet todellista tai potentiaalista katkosta Yhdysvaltain ulkopoliittiseen perinteeseen. Mutta kun siirrytään käsittelemään hallinnon suhdetta Yhdysvaltain sotilaallisen voiman kehittämiseen ja käyttämiseen, näiden osalta painottuvatkin jatkuvuuden elementit. Kun on haettu epäjatkuvuuden ilmentymistä sotilaallisen voiman käsittelyn osalta, on yleensä tuotu esiin Donald Trumpin edeltäjistään poikkeavat julkiset ulostulot. Monesti ne ovat olleet suorastaan demagogisia, ja tapahtuneet presidenttitraditiolle epätyypilliseen tapaan enintään 140-merkkisten puhelimella lähetettyjen twiittien välityksellä. Julkisesti ovat huolettaneet varsinkin presidentin ydinasepuheet, joista on aika ajoin löytynyt suoranaista uhoamista tyyliin ”minun ydinaseenappini on suurempi ja voimakkaampi kuin Kim Jong-Unin”. Mutta kun tarkastellaan Yhdysvaltain asevoimien kehittämisen lähtökohtia, julkilausuttua sotilaallista doktriinia tai aseellisen voiman varsinaista käyttöä, hallinnon lähtökohtana on kuitenkin ollut pikemminkin jatkuvuus kuin pyrkimys johonkin aivan uuteen. Trumpin kauden linjaukset eivät keskeisiltä osiltaan poikkea mitenkään radikaalisti Obaman kauden linjauksista.

Trumpin kaudella on korostettu Yhdysvaltain sotilaallisen vahvistamisen tärkeyttä. Trumpin kampanjalupauksille uskollisesti hänen hallintonsa onkin korottanut liittovaltion puolustusmenoja runsaasta 600 miljardista dollarista niin, että ne ovat lokakuussa 2018 alkavana budjettivuonna (FY2019) jo 716 miljardia dollaria. Mutta puolustusmenojen merkittäväkään lisäys ei ole Yhdysvalloissa poikkeuksellista, tai edusta katkosta maan turvallisuuspolitiikan perinteeseen. Muistammehan hyvin Ronald Reaganin kauden korotukset. Trumpin hallinto ei ole määritellyt selkeästi näiden korotusten suuntaamisen painopistettä: nyt ostetaan enemmän vähän kaikkea. Asehankintojen suuntaaminen ei siis kerro doktriinimuutoksesta.

Kun taas katsotaan Trumpin hallinnon valmiutta sotilaallisen voiman käyttämiseen kriisitilanteissa ja sotänäyttämöillä, ei sitä voida pitää mitenkään poikkeuksellisena. Hallintoa ei voi kritisoida vastuuttomuudesta tai liian herkästä turvautumisesta aseellisen voiman käyttöön. Trump suhtautuikin vaalikampanjassaan kriittisesti Yhdysvaltain asevoimien lähettämiseen sotänäyttämöille. Presidentiksi tultuaan Trump on vahvistanut jonkin verran amerikkalaista sotilaallista läsnäoloa Afganistanissa ja ylläpitänyt hyvin rajoitettua läsnäoloa kapinallisryhmien tukemiseksi Syyrian sisällissodassa, mutta välttänyt syvempää sitoutumista ja riskejä. Bashar Al-Assadin hallituksen asevoimien kohteisiin on isketty ohjuksin kostoksi kemiallisten aseiden käytöstä, mutta iskut ovat olleet hyvin rajoitettuja. Toimintamallissa ei ole ollut mitään yllättävää.

Siinä missä presidentin nimissä julkaistava *National Security Strategy* on Yhdysvaltain tärkein turvallisuuspoliittinen perusasiakirja, määrittelee maan puolustusministeriön jokaisella presidenttikaudella julkaisema *National Defense Strategy* Yhdysvaltain asevoimien strategiaa. Vain siitä tehty yhteenveto on julkinen, sen sijaan itse asiakirjakokonaisuus on salaiseksi luokiteltu. Trumpin hallinnon puolustusministeriön vuonna 2018 julkaisema puolustusstrategian yhteenveto (Department of Defense 2018b) pitää sisällään seuraavia uusia painotuksia.

Ensinnäkin Yhdysvaltain kansallisen turvallisuuden suurimmaksi huoleksi nostetaan siinä valtioiden välinen strateginen kilpailu, ei enää terrorismi. Yhdysvaltoja tai sen etuja uhkaaviksi valtioiksi nimetään Kiina, Venäjä, Pohjois-Korea ja Iran. Uutta asiakirjassa on nimenomaan Kiinan ja Venäjän nimeäminen sellaisiksi perustavaa muutosta hakeviksi valtioiksi (*revisionist powers*), jotka edustavat Yhdysvaltain turvallisuudelle ja vauraudelle keskeistä ja pitkäjänteistä strategisen kilpailun haastetta. Tämä haaste määritellään ”uudelleen ilmaantuneena” (*reemergence*). Niinpä laajamittaisen konfliktin riskiä pidetään strategiassa nyt kohonneena, mikä asettaa uudenlaisen paineen amerikkalaisten asevoimien kehittämiseksi. Yhdysvaltain maailmanlaajuisen vaikutusvallan takaamiseksi maan asevoimien on kyettävä pitkäjänteiseen strategiseen kilpailuun, asevoimien teknisen tason turvaamiseen, sotataidolliseen uusiutumiseen, pitämään yllä riittävää voiman tasoa ja liittokuntasuhteita. Kiinan ja Venäjän nostamista Yhdysvaltain päähaastajien asemaan täydentää asiakirjassa vielä tapa mainita perustavaa muutosta hakevat valtiot (*revisionist powers*) ja roistovaltiot (*rogue regimes*) Yhdysvaltain haasteina samassa lauseessa. (Department of Defense 2018b, 1–2.)

Pitkän tähtäimen kilpailua Venäjän ja Kiinan kanssa pidetään tässä asiakirjassa Yhdysvaltain suurimpana turvallisuushaasteena. Trumpin hallinnon *National Defense Strategyn* julkinen yhteenveto korostaa tämän uudelleen ilmaantuneen strategisen kilpailuhaasteen lisäksi Yhdysvaltain haasteina nopeaa aseteknistä ja potentiaalisten vastustajien sotataidollista kehitystä (*new concepts of warfare and competition*). Yhdysvaltain vastauksena näihin tulee olla valmius panostaa merkittävästi lisää valmiuteen ja asevoimien modernisointiin. Muussa tapauksessa Yhdysvallat menettää nopeasti sotilaallisen etumatkansa, maan maailmanlaajuinen vaikutusvalta ja pääsy maailmanmarkkinoille tulee uhanalaiseksi ja liittokuntakoheesio alkaa murentua. (Department of Defense, 2018b, 1, 4.)

Ydinaseulottuvuus

Yhdysvaltain puolustusministeriön jokaisella presidenttikaudella julkaisema *Nuclear Posture Review* määrittelee maan ydinasestrategian ja maan ydinaseiskuvoiman kehittämisen lähtökohdat. Trumpin hallinnon aikana maan puolustusministeriö julkaisi tämän asiakirjan helmikuussa 2018 (Department of Defense 2018a). Ydinasestrategian osalta asiakirja ei pidä sisällään merkittäviä uusia avauksia, vaan vahvistaa ydinasepelotteen keskeisen aseman Yhdysvaltain asevoimien kokonaisuudessa ja Nato-liittolaissuhteessa. Se vahvistaa myös ohjuspuolustuksen kehittämisen ja ylläpidon keskeisyyden osana Yhdysvaltain pelotteen kokonaisuutta. Asiakirjassa ei ole viitteitä maan ydinaseiden käyttökynnyksen madaltamisesta tai maan ydinaseiskuvoimalle annettavasta uudesta roolista.

Sen sijaan asiakirjassa pahoitellaan sitä, että amerikkalaisen käsityksen mukaan Venäjä näyttää käytännössä laskevan ydinaseidensa käyttökynnystä. Edelleen asiakirjassa todetaan, että Venäjä rikkoo keskimatkan ohjusten INF-kieltosopimusta. Asiakirjassa pidetään tarpeellisena korjata mahdolliset Venäjän väärinymmärrykset ydinaseiden käytön aloittamisen suhteen, ja tässäkin suhteessa Yhdysvaltain modernisointiohjelmaa pidetään tärkeänä. Asiakirjan mukaan ”Moskova uhkailee ydinaseiden rajoitetulla käytöllä ja harjoittelee sitä, viitaten siihen että se olettaa väärin ydinuhkien tai ydinaseiden rajoitetun ensikäytön voivan halvaannuttaa Yhdysvallat ja Naton niin että konflikti päättyisi Venäjälle edullisin ehdoin. (...) Meidän strategiamme tulee varmistamaan että Venäjä ymmärtää kaikenlaisen ydinaseiden käytön, miten rajoitetun tahansa, olevan hyväksymättömissä” (Department of Defense 2018a, XI–XII, 30). *Nuclear Posture Review* nostaa siis suoraan esille Venäjän asevoimien ja ydinasedoktriinin muodostaman uuden uhan ja vakuuttaa että ”Venäjän virhehavaintojen korjaaminen on tärkeätä pelotteen säilyttämiseksi Euroopassa ja strategisen vakauden kannalta” (Department of Defense 2018a, 31). Samalla Yhdysvaltain todetaan olevan valmis mahdollisuuksien salliessa uusiin ydinaseistusta koskeviin asevalvontaneuvotteluihin (Department of Defense 2018a, 72–74).

Nuclear Posture Review -asiakirjassa vahvistetaan Yhdysvaltain nyt käynnistynyt ja 2030-luvun lopulle ulottuva ydinaseiskuvoiman uudistamisohjelma. Triadi, iskuvoiman jakautuminen mannertenvälisiin ohjuksiin, sukellusveneistä laukaistaviin strategisiin ohjuksiin ja pommikoneisiin, säilytetään ja uusitaan kokonaan. Mannertenväliset Minuteman III-ohjukset korvataan uudella tyyppillä (ohjelman nimenä *Ground-Based Strategic Deterrent*) ensi vuosikymmenen lopulta lähtien. Nykyiset neljätoista Ohio-luokan strategista hyökkäyssukellusvenettä korvataan vähintään kahdellatoista Columbia-luokan veneellä.

Uusi pienitehoinen, liikehtimiskykyinen mereltä laukaistava strateginen ydinjärki kehitetään. Ensin nykyiset 46 B-52-pommikonetta ja myöhemmin myös 20 B-2A-pommikonetta korvataan uuden sukupolven B-21 ”Raider” -pommikoneella. Strategisiin pommikoneisiin kehitetään uusi pitkän kantaman risteilyohjus. Eurooppaan Yhdysvaltain Nato-liittolaisten alueelle sijoitettu alle 200 pommin vahvuinen taktinen ydinasevoima modernisoidaan F-35-koneiden kantamien B61-12-tarkkuuspommien varaan. Koska Venäjä on rikkonut keskimatkan ohjukset kieltävää INF-sopimusta, Yhdysvallat kehittää pitkällä tähtäimellä myös uuden mereltä laukaistavan keskimatkan risteilyohjuksen. Tämä modernisointiohjelma ja sen aikana ylläpidettävä ydinasevoima maksavat vuosittain enimmillään runsaat kuusi prosenttia Yhdysvaltain puolustusministeriön budjetista. Tämä on huomattavasti vähemmän kuin se 11 prosenttia 1980-luvulla tai 17 prosenttia 1960-luvun alkupuolella, mitä tuolloiset hankkeet ja ylläpitokulut merkitsivät (Department of Defense 2018a, X–XI.)

Asiakirjassa toistuu *National Defense Strategyn* teema Venäjän ja Kiinan Yhdysvalloille muodostamasta kohonneesta uhasta, jota kutsutaan ”suurvaltakilpailun paluuksi” (*the return of the Great Power competition*). Venäjän ja Kiinan katsotaan haluavan muuttaa perustavalla tavalla kylmän sodan jälkeistä kansainvälistä järjestystä ja käyttäytymisnormeja. Osin tämän takia, osin Iranin ja Pohjois-Korean edustaman uhan takia Yhdysvaltain tulee *Nuclear Posture Reviewn* mukaan kehittää ydinasepelotteestaan entistä joustavampi ja vastustajien suhteen ”räätälöidympi” (*tailored*). Tämä tarkoittaa pelotteen rakentamista vastaamaan kunkin mahdollisen vastustajan havaintoihin, päämääriin, intresseihin, vahvuuksiin, strategioihin ja haavoittuvuuksiin. Yhden mahdollisen vastustajan suhteen toimiva pelote ei välttämättä toimi toista vastaan. Niinpä Venäjää vastaan tulee pelotteessa korostaa Venäjän vakuuttamista siitä, ettei Venäjän ydinaseiden rajoitettu ensikäyttö tai Venäjän ydinaseuhkien käyttö pakottamistarkoituksiin halvaannuta Yhdysvaltoja tai Natoa. Kiinan johto tulee amerikkalaisella räätälöidyllä pelotteella vakuuttaa siitä, ettei Kiina voi hyötyä ydinaseiden rajoitettuun käyttöön turvautumisesta. Pohjois-Korean johto tulee vakuuttaa siitä, että mikä tahansa ydinaseisiin turvautuminen sen taholta johtaa maan hallinnon tuhoutumiseen. Iranin johto tulee puolestaan vakuuttaa Yhdysvaltain räätälöidyllä pelotteella paitsi luopumaan ydinasehaaveista, myös kaikenlaisista alueellisen aggression aikeista. Asiakirja korostaa myös ydinaseiden leviämisen estämistä osana Yhdysvaltain globaalipoliittikkaa. (Department of Defense 2018a, 30–34, 70–72.)

Kaiken kaikkiaan sen paremmin Trumpin hallinnon ydinasestrategia kuin hallinnon esittämä ydinpelotteen modernisoinnin ohjelmakaan eivät poikkea merkittävällä tavalla hänen edeltäjänsä Barack Obaman linjauksista. Trumpin hallinto ei tätä mitenkään mainosta, koska se haluaa poliittisista syistä korostaa

eroja Obaman kauteen. Ja kyllähän nykyinen hallinto käyttää enemmän rahaa ydinpeloteohjelmaansa kuin Obaman hallinto suunnitteli käytettävän vastavaan ajanjaksona. Nykyisen modernisointiohjelman alkupuolella painottuu Yhdysvaltain ohjuspuolustusjärjestelmän vahvistaminen.

Avaus suhteessa Pohjois-Koreaan

Tätä kirjoitettaessa Donald Trump ja Pohjois-Korean diktaattori Kim Jong-Un ovat juuri pitäneet kahdenvälisen huippukokouksen Singaporessa 12.6.2018. Tuo kokous päättyi yleisluontoisen sopimusasiakirjan allekirjoittamiseen. Siinä Pohjois-Korea toistaa vanhan sitoumuksensa tavoitella ”ydinasevapaata Korean niemimaata” (*commitment to complete denuclearization of the Korean Peninsula*), ja Yhdysvallat lupasi vastineeksi Pohjois-Korean hallitukselle ”turvatakuut” (*security guarantees*). Turvatakuilla tarkoitetaan tässä yhteydessä käytännössä lupaus pidättäytyä yrityksistä syrjäyttää Pohjois-Korean hallinto, jos se toimii omasta puolestaan lupaamallaan tavalla. Tällä asiakirjalla Pohjois-Korea ei kuitenkaan sitoudu mihinkään sellaiseen, mihin se ei olisi sitoutunut jo aiemmin. Sitoutuminen työskentelemään ydinasevapaan Korean niemimaan hyväksi on Pohjois-Korean hallinnon retoriikassa yleisluontoinen ja suorastaan symbolinen tavoitteenasettelu. Siihen ei liity aikatauluja eikä konkreettisten aseriisuntamekanismien rakentamista. Eikä Pohjois-Korea tarkoita tällä myöskään yksipuolista luopumista ydinaseistaan, vaan tavoitteisiin kuuluu myös Yhdysvaltain laajennetun ydinasepelotteen vetäminen pois suojaamasta Etelä-Koreaa. Ja koska liki kolmenkymmentuhannen amerikkalaisotilaan ylläpito Etelä-Koreassa on kiinteästi linkittynyt tuohon ydinasepelotteeseen, Pohjois-Korean retoriikassa ”ydinasevapaa Korean niemimaa” pitää sisällään myös tavoitteen koko amerikkalaisen sotilaallisen läsnäolon vetämisestä pois Etelä-Koreasta.

Tätä artikkelia kirjoitettaessa näyttää selvältä, että Kim Jong-Un oli tämän täysin poikkeuksellisen huippukokouksen voittaja. Pohjois-Korea ei tehnyt mitään uusia myönnytyksiä, mutta sen sijaan Yhdysvallat teki myönnytyksiä joista vastineeksi se ei saanut ainakaan julkisesti yhtään mitään. Ensinnäkin Yhdysvallat tunnusti jo itse huippukokouksen pitämällä Pohjois-Korean hallinnon legitimiiksi, minkä lisäksi Donald Trump kehui laveasti Kim Jong-Unia eri yhteyksissä. Toisekseen Yhdysvallat tyytyi äsken mainittuun Pohjois-Korean ympäriryöreään ja mitään sanomattomaan ”sitoutumiseen tavoittelemaan ydinasevapaata Korean niemimaata”, vaikka Yhdysvallat oli ennen kokousta asettanut tavoitteekseen saada aikaan sopimus Pohjois-Korean ”täydellisestä, verifioitavasta ja peruuttamattomasta riisumisesta ydinaseista” (*complete, verifiable and*

irreversible denuclearization). Kolmanneksi Yhdysvallat lupautui mainitulla tavalla Pjongjangille annettaviin turvatakuihin. Neljänneksi Donald Trump sanoi heti huippukokouksen päätyttyä pitämässään lehdistötilaisuudessa Yhdysvaltain keskeyttävän sotilaallisen harjoitustoimintansa Etelä-Korean asevoimien kanssa, ja esitti omanaan Pohjois-Korean vanhan käsityksen siitä että nämä harjoitukset olisivat Pjongjangin kannalta ”provokatiivisia”. Ja viidenneksi Donald Trump sanoi haluavansa ennen pitkää vetää kaikki amerikkalaiset joukot (noin 30.000 sotilasta) pois Etelä-Koreasta, vaikka tämä kysymys ei olekaan hänen mielestään juuri nyt ajankohtainen.

Trump on Singaporesta palattuun esittänyt käsityksensä, että Pohjois-Korean edustama ydinaseuhka on poistunut huippukokouksen tuloksena. Tällaiselle arviolle ei kuitenkaan ole mitään perusteita, koska Pohjois-Korean ydinaseiden suhteen mitään konkreettista muutosta ei ole tapahtunut eikä ole käynyt ilmi että olisi juuri tapahtumassa. Ainoa muutos asetelmassa ovat olleet Yhdysvaltain yksipuoliset, ainakin julkisesti vastikkeettomat myönnytykset Pohjois-Korealle. Tämän artikkelin ilmestyessä ehkä jo tiedämme, onko Singaporen huippukokous ollut lähtölaukaus sellaiselle prosessille joka tähtäisi Pohjois-Korean muodostaman ydinaseuhan poistamiseen kansainvälisen valvonnan alaisuudessa. Parhaimmassakin tapauksessa tällainen prosessi veisi kuitenkin pitkän aikaa, sen kustannukset jäisivät ulkopuolisten maksettaviksi ja se olisi suuressa vaarassa milloin tahansa katketa.

Jollei Yhdysvallat ole saanut tekemilleen myönnytyksille Pohjois-Korealta sellaisia vastineita joita ei vielä tätä kirjoitettaessa ole julkistettu, on tilanne Yhdysvaltain kannalta erittäin riskialtis. Tässä asetelmassa korostuvat Trumpin hallinnon erityispiirteet. Ensinnäkin halu dramaattisiin, amerikkalaisjohtaisiin aloitteisiin. Toiseksi tämän dramatiikan voimakas personifoinen presidenttiin ja tämä mukainen retoriikka. Kolmanneksi valmius suureen riskinottoon ja epäsovinnaisiin menettelytapoihin. Ja neljänneksi taipumus toimia tämän mittaluokan asioissa vailla pitkäaikaista ja huolellista diplomaattista valmistelua.

Lopuksi

Trumpin hallinnon turvallisuuspolitiikkaa on siis luonnehtinut *yhtäältä* selkeä katkos edeltäjiinsä hallinnon edustaman maailmankuvan ja retoriikan tasoilla. Trumpin presidentiksi valitsemisen populistiset juuret ovat olleet vahvasti läsnä myös hänen virkakaudellaan. Hallinnon irtautuminen Yhdysvaltain ulkopoliittikan liberaalia maailmanjärjestystä tukevasta perinteestä uuden unilateralismin ja nationalismin hyväksi ovat sille leimallisia piirteitä. Mutta *toisaalta*

Trumpin hallinto ei ole edustanut periaatteellisen tason katkosta suhtautumisessaan sotilaallisen voiman kehittämiseen ja käyttöön. Tähän on myös selkeitä institutionaalisia syitä, joista seuraavassa.

Presidentti Trumpin tavaramerkkinä on ollut paitsi hänen poliittinen retoriikkansa, myös hänen oma käsityksensä siitä mitä Yhdysvaltain presidentti ylipäätään voi tehdä. Kasvualustana on ollut amerikkalainen oikeistopopulismi. Donald Trumpin linjana on sekä vaalikampanjassaan että presidenttikaudellaan ollut korostaa erilaisuuttaan. Hän on tuonut ulkopolitiikkaan aivan uudella tavalla sisäpoliittiset motiivit. Missäpä juuri tämä olisi näkynyt paremmin kuin Yhdysvaltain Israelin-suurlähetystön siirtämisessä Jerusalemiin? Kaikki tämä on puhutellut hänen peruskannattajakuntaansa, vaikka on ollut vanhalle amerikkalaiselle ulkopolitiikan päätöksenteko- ja asiantuntijaliitille vierasta. Tähän ovat yhdistyneet vielä Trumpin hallinnon ulkosuhteiden hoitoon kuulunut vahva henkilöityminen presidenttiin ja nopeasti vaihtunut avainhenkilöstö. Trumpin kaudella Yhdysvaltain ulkopolitiikan tekemiselle tunnusomaiseksi on muodostunut jännite impulsiivisen ja vaistoimensa ohjaaman presidentin ja vakaampia, ennakoitavampia lähtökohtia edustavan hallinnon ulkopoliittisen avainhenkilöstön välillä. Toiseksi ulkopolitiikan tekemisen tunnuspiirteeksi on muodostunut jännite presidentin ja kongressin välillä; kongressin, jossa lukuisat vaikutusvaltaiset republikaanisenaattorit ja republikaaniset edustajainhuoneen jäsenet ovat olleet kriittisiä presidentin ulkopoliittisen linjanvedon ailahtelevaisuutta ja hänen julkisten kannanottojensa outouksia kohtaan.

Mutta toisaalta Trumpin hallinto ei ole osoittautunut innokkaaksi käyttämään sotilaallista voimaa kriisialueilla ja sotanäyttämöillä, eikä ole hakenut uusia lähtökohtia Yhdysvaltain sotilaalliseen strategiaan ja sotilaallisen voiman kehittämiseen. Sotilaallinen puuttuminen Syyrian sisällissotaan on pidetty hyvin rajoitettuna. Tässäkin suhteessa hallinto on ollut uskollinen Trumpin vaalikampanjalle. Trump on korostanut sotilaallisen voiman tärkeyttä, mutta tämä ei ole merkinnyt ”liipaisinherkkyyttä”. Hallinto osoittaa oppineensa viime vuosikymmenten kokemuksista: niin Afganistaniin kuin Irakiinkin mentiin ylioptimistin odotuksin. Nämä interventiot jälkihoitoinen ovat maksaneet Yhdysvalloille yhteensä tuhansia miljardeja dollareita ja tuhansien amerikkalaisten sotilaiden hengen. Amerikkalaiset äänestäjät tukevat Yhdysvaltain vahvaa sotilaallista asemaa, mutta ovat Afganistanin ja Irakin kokemusten johdosta amerikkalaisen interventio politiikan suhteen skeptisiä.

Sotilaalliselle suunnittelulle, niin voiman kehittämisen kuin sen käytönkin osalta, on Yhdysvalloissa luonteenomaista asevoimien vahva institutionaalinen asema. Tämä juontuu jo siitä massiivisesta panostuksesta, mikä maassa asevoimien kehittämiseen osoitetaan. Yhtä hyvin Yhdysvaltain sotilaallisen strategian ja doktriinin kuin asevoimien materiaalsen kehittämisenkin osalta Trumpin

hallinto luottaa Pentagonin asiantuntemukseen. Sotilaallisen voiman kehittäminen ja siihen liittyvät suunnittelusykli ovat pitkäjänteistä toimintaa, johon liittyy vahvasti sotilasammattitaidollinen osaaminen. Trumpin hallinto on ymmärtänyt, että tällä saralla sen vapausaste toimia oman päänsä mukaan on vähäisempi kuin muussa poliittisessa päätöksenteossa. Sen vuoksi juuri Yhdysvaltain sotilaallista voimaa ja sen käyttöä koskeissa kysymyksissä Trumpin hallinto edustaa jatkuvuutta sitä edeltäneeseen Barack Obaman hallintoon nähden, vaikkei halua sitä julkisesti toivottaakaan.

Suomen turvallisuusympäristössä tämä tarkoittaa sitä, että Yhdysvallat näkee edelleen sotilaallisen voimansa tällä alueella vastapainona Venäjän voimalle. Vakuutuksena Suomelle ja Ruotsille tämän sitoumuksen jatkumisesta Yhdysvaltain puolustusministeri James Mattis allekirjoitti 8.5.2018 Washingtonissa yhdessä Suomen ja Ruotsin puolustusministerien Jussi Niinistön ja Peter Hultqvistin kanssa kolmikantaisen sopimuksen puolustusyhteistyön syventämisestä. Vaikka tämän sopimuksen sisältö on yleisluontoinen eikä se ilmeisesti sellaisenaan tuo olemassa olevaan tilanteeseen paljoakaan uutta, on sen merkitys nykyisissä oloissa symboliikaltaan ja poliittisena vakuutuksena vahva (Saarikoski 2018). Ovathan Yhdysvaltain eurooppalaiset liittolaiset kaivanneet Trumpin hallinnolta selkeämpää sitoutumista eurooppalaiseen turvallisuuteen, ja pelot atlanttisen turvallisuussidoksen heikkenemisestä ovat olleet vahvasti läsnä. Suomen ja Ruotsin turvallisuuden kannalta hyvien suhteiden säilyttäminen Yhdysvaltoihin on joka tapauksessa ensiarvoisen tärkeää, eikä tämä intressi näytä nyt olevan uhattuna.

Venäjä-politiikassaan Trumpin hallinto siis edustaa suhteessa edeltäjiinsä ensisijaisesti jatkumoa. Yhdysvallat on pitänyt kiinni niistä länsimaisista pakotteista, jotka Venäjälle asetettiin sen vallattua Krimin niemimaan ja tunkeuduttua myös osiin Itä-Ukrainaa. Pakotteita on laajennettukin länteen loikanneen entisen venäläisagentin Sergei Skripalin ja hänen tyttärensä murhayrityksen seurauksena. Kuten edellä on todettu, Trumpin hallinnon turvallisuuspoliittisissa asiakirjoissa Venäjän muodostamaa uhkaa lännelle pidetään merkittävästi kohonneena. Yhdysvallat on vastakkain Venäjän kanssa Syyrian konfliktissa, ja painostaa Euroopassakin liittolaisiaan panostamaan asevoimiinsa Venäjän muodostaman uhan vuoksi. Yhdysvallat on lisännyt sotilaallista läsnäoloaan Euroopassa, minkä lisäksi painottaa muutenkin sotilaallisessa suunnittelussaan varautumista eurooppalaisten liittolaistensa tukemiseen konfliktitilanteessa. Poliittisen retoriikan tasolla Yhdysvaltain ja Venäjän väliset suhteet ovat kireät, eikä esimerkiksi maiden välisistä uusista aserajoitusneuvotteluista ole tällä haavaa mitään toivoa. Sekä Yhdysvallat että Venäjä perustelevat omaa sotilaallista varusteluaan toisen osapuolen muodostamalla uhalla.

Mutta samalla Yhdysvaltain presidentinhallintoa kalvaa se tutkintaprosessi, joka selvittää erikoissyöttäjä Robert Muellerin johdolla missä määrin Vladimir Putinin hallinto tuki laittomin keinoin Trumpin vaalikampanjaa. Jo tässä vaiheessa on selvää, että tällaista tukea annettiin merkittävästi ja se myös vaikutti. Tästä huolimatta Trump on vähätellyt tuota Venäjän informaatio-operaatiota ja osin jopa kiistänyt sen. Trump on täysin poikkeuksellisella tavalla hyökännyt näitä tapahtumia koskevaa virallista tutkintaa vastaan, ja osana tätä hyökkäystään arvostellut voimakkaasti myös amerikkalaisia turvallisuusviranomaisia (ennen muuta FBI:ta) ja oikeuslaitosta.

Trump on myös toistuvasti herättänyt huomiota myönteisillä lausunnoillaan Vladimir Putinista, ja toisin kuin monet liittolaismaidensa johtajat hän onnittelee näkyvästi Putinia uudelleenvalinnan johdosta. Siitä huolimatta, että hänen neuvonantajansa kehottivat olemaan onnittelematta. Tästä syntyy erikoinen ristiriita: Yhdysvallat valtiona edustaa suhteessaan Venäjään varsin johdonmukaisesti kovaa linjaa, mutta maan presidentti ajaa ikään kuin kaksilla rattailla. Tai oikeammin sanottuna presidentin turvallisuuspoliittisen päätöksenteon lähipiiri ja kongressi ovat Venäjään nähden jyrkemmällä linjalla kuin presidentti itse. Näissä olosuhteissa Trumpin Putin-myönteiset lausunnot ovat herättäneet laajaa kummastusta. Trump saa havainto-opetusta siitä, ettei Yhdysvaltain presidentti johda yksinvaltaisesti maan ulkopoliittikkaa.

Mutta kaikki tähän vain toistaa sitä, mitä tapahtuu laajemminkin amerikkalaisessa politiikassa. Trump on ristiriitainen ja kiistelty persoona, joka on presidenttikaudellaan käyttäytynyt toistuvasti yllättävällä ja usein epäpresidentillisenä pidetyllä tavalla. Trumpin erikoinen, egomaaninen persoonallisuus ja hänen valmiutensa toimia spontaanisti ja usein vastoin lähipiirinsä neuvoja antaakin hänen presidenttikaudelleen aivan oman leimansa. Voimme varautua hallinnon harjoittaman ulkopoliittikan osalta jatkossakin yllätyksiin. Yksi Trumpin luonteenomainen piirre on, miten voimakkaasti hän sitoo politiikkansa ydinkannattajakuntansa edustamiin käsityksiin. Tästä on seurannut se, että hänen kansansuosionsa on pysynyt varsin vakaana vauhdikkaasta ja erikoisesta politiikan tekemisen tavasta huolimatta. Mutta samalla tuo kansansuosio on pysynyt selvästi alle viidenkymmenen prosentin. Yhdysvaltain tulevaisuuden kannalta ratkaisevan tärkeäksi nousee, voiko Trump päästä toiselle presidenttikaudelle. Jos voi, hänen amerikkalaiseen politiikantekoon mukanaan tuomansa vallankumous voi jäädä vaikutuksiltaan pitkäaikaiseksi. Silloin amerikkalaisen politiikan tekemisen ja presidentin ulkopoliittisen johtajuuden ehtojen, arvojen ja tyylin muuttuminen voi ulottua vielä Trumpin presidenttiyttä pidemmällekin.

Lähteet

- Alcaro, Riccardo (2018). The Liberal Order and its Contestations: A Conceptual Framework. *The International Spectator*, 53(1), 1–10.
- Brands, Hal (2017). U.S. Grand Strategy in an Age of Nationalism: Fortress America and Its Alternatives. *The Washington Quarterly*, 40(1), 73–94.
- Clarke, Michael & Anthony Ricketts (2017). Donald Trump and American Foreign Policy: The Return of the Jacksonian Tradition, *Comparative Strategy*, 36(4), 366–379.
- Collucci, Lamont (2012). *The National Security Doctrines of the American Presidency: How They Shape Our Present and Future* (Vol. 2), Santa Barbara, CA: Praeger Security International.
- Department of Defense (2018a). *Nuclear Posture Review: February 2018*. <https://media.defense.gov/2018/Feb/02/2001872886/-1/-1/1/2018-NUCLEAR-POSTURE-REVIEW-FINAL-REPORT.PDF>, (19.6.2018).
- Department of Defense (2018b). *Summary of the 2018 National Defense Strategy of the United States of America: Sharpening of the American Military's Competitive Edge*. <https://www.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>, (19.6.2018).
- Ettinger, Aaron (2017). U.S. National Security Strategies: Patterns of Continuity and Change, 1987–2015, *Comparative Strategy*, 36(4), 115–128.
- Ikenberry, G. John (2017). The Plot Against American Foreign Policy: Can the Liberal Order Survive? *Foreign Affairs*, 96(3), 2–9.
- McDougall, Walter (1997). *Promised Land, Crusader State: The American Encounter with the World since 1776*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Mead, Walter Russell (1999). The Jacksonian Tradition and American Foreign Policy. *The National Interest*, 58(4), 1–27.
- Mead, Walter Russell (2000). *A Special Providence: American Foreign Policy and How It Changed the World*. New York, NY: Routledge.
- Paterson, Pat (2018). *Origins of U.S. Foreign Policy*. Perry Center Occasional Paper February 2018. Washington, D.C.: William J. Perry Center for Hemispheric Defense Studies.
- Peterson, John (2018). Present at the Destruction? The Liberal Order in the Trump Era. *The International Spectator*, 53(1), 28–44.
- Raik, Kristi; Mika Aaltola, Jyrki Kallio & Katri Pynnöniemi (2018). *The Security Strategies of the US, China, Russia and the EU: Living in Different Worlds*, FIIA Report 56. Helsinki: Finnish Institute of International Affairs.
- Saarikoski, Saska (2018). Suomen, Ruotsin ja USA:n julistus on viesti Venäjälle, *Helsingin Sanomat*, verkkojulkaisu 9.5.2018. <https://www.hs.fi/politiikka/art/2000005672993.html>, (19.6.2018).
- White House (2017). *National Security Strategy of the United States of America, December 2017*. <http://nssarchive.us/national-security-strategy-2017/>, (19.6.2018).